Του π. Ηρακλή Αθ. Φίλιου*

Μερικοί πιστεύουν πως η Εκκλησία αντιτίθεται στο ανθρώ πινο σώ μα και προτάσσει το πνεύμα. Θεωρούν πως για την Εκκλησία το σώ μα είναι στοιχείο αμαρτωλό, ένα...

φθαρτό πέρασμα και γι' αυτό η προσοχή αξίζει να επικεντρωθεί στην ψυχή. Το σώ μα δείχνει, σε μία τέτοια περίπτωση, συνυφασμένο με την πτώ ση και την αμαρτία.
Η υποτίμηση του σώ ματος, ομολογουμένως, αποτελεί μία θεώ ρηση που αναπτύχθηκε εντός του εκκλησιαστικού χώ ρου. Όχι, όμως, του ορθόδοξου. Κάθε υποτίμηση της σωματικότητας και κάθε εξάτμιση της αγιοσύνης από τη σωματικότητα αυτή, έχει τις ρίζες της στον πλατωνισμό, νεοπλατωνισμό, γνωστικισμό. Για τον Πλάτωνα το σώ μα αποτελεί τον τάφο της ψυχής και ο Πλωτίνος στις Εννεάδες κάνει λόγο για κατώ τερο σώ μα και ανώ τερη ψυχή. Η νεοπλατωνική αντίληψη πέρασε και στο χώ ρο της δυτικής θεολογίας. Μιας

θεολογίας που αντιμετώ πισε τον άνθρωπο με τρόπο, άκρως, μονοφυσιτικό, αφού από το σώ μα απορρέουν όλα τα κακά. Γι' αυτό βλέπουμε τον Αυγουστίνο, τον Ακινάτη, να χτυπούν τη σεξουαλικότητα, την ηδονή και με καχυποψία να στέκονται απέναντι στο γεγονός της σωματικότητας του ανθρώ που. Σε μία εποχή όπου ο θρησκευτικός ηθικισμός σκανδαλίζεται από την ίδια του τη σκιά, αισθανόμενος ντροπή από τη θέα ενός γυμνού σώ ματος, η πατερική παράδοση υπενθυμίζει πως το γυμνό αυτό σώ μα είναι δημιούργημα του Θεού.
Κι έρχεται ο Θεός, βγαίνει από την τριαδική Του βεβαιότητα και την ασφάλεια που Του παρείχε η θεϊκή Του φύση, αυτή η ακατάληπτη, απερινόητη, άφραστη, και γίνεται καταληπτός με τον πιο αποφατικό, για τον άνθρωπο, τρόπο. Εξατμίζεται το κεκρυμμένο και αναδύεται το αποκεκαλυμμένο. Ο Deus secretus, με την ενσάρκωση, είναι, πλέον, ο Deus publicus, ένας Θεό αποκεκαλυμμένος, που γνωρίζεται στον άνθρωπο μέσα από τον Υιό Του. Και πώ ς συμβαίνει αυτό; Μέσα από τη θεία ενανθρώ πιση, την ενσάρκωση του Θεού, την κατεξοχήν απόλυτη κατάφαση του Θεού στον άνθρωπο. Δεν υφίσταται πιο ισχυρή κατάφαση απ' αυτή. Ο Θεός δεν συγκατανεύει, δεν συγκινείται, απλά, από το ανθρώ πινο δράμα, την τραγικότητα της ανθρώ πινης προαίρεσης που νοσεί. Εξωθεί τον Εαυτό Του σε συνάντηση με το γήινο. Τα ξεπερνάει όλα αυτά ο Θεός και παίζει μπάλα στο γήπεδο όπου ο άνθρωπος βρίσκεται τραυματισμένος, στο δικό του χώ ρο. Γίνεται άνθρωπος. Ντύνεται το σώ μα του. Αυτό το σώ μα το οποίο η αρχαιοελληνική φιλοσοφία αντιμετώ πισε με καχυποψία, αν όχι με αρνητική διάθεση.
Έρχεται, τώ ρα, η Δ' Οικουμενική Σύνοδος (451 μ.Χ.), την οποία η Εκκλησία φέρνει στο νου μας αυτή την Κυριακή. Η Σύνοδος αυτή που περιλαμβάνει λέξεις, όρους, φράσεις, επιρρήματα δηλωτικά του τρόπου της υποστατικής ένωσης των δύο φύσεων, καταφάσκει στο ανθρώ πινο σώ μα. Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητη μία διευκρίνιση. Δεν καταφάσκει η Εκκλησία με ιδεαλιστικό τρόπο στην ανθρώ πινη σωματικότητα αλλά με τρόπο οντολογικό, καθώ ς καταξίωση της ανθρώ πινης φύσης από τον Θεό, σημαίνει καταξίωση του ανθρωπίνου σώ ματος. Η φράση που χρησιμοποιεί ο Κύριλλος Αλεξανδρείας «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» για την νεοπλατωνική θεώ ρηση, αποτελεί βλασφημία. Αυτό το «Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» δείχνει έναν Θεό «αναξιοπρεπή», αφού προσλαμβάνει το προσβαλλόμενο από την αμαρτία σώ μα. Όχι, όμως, την αμαρτία.
Εφόσον, λοιπόν, ο Θεός αποφασίζει να ντυθεί την ανθρώ πινη σάρκα, έχουμε να κάνουμε με έναν Θεό που δεν βολεύεται στο ακατάληπτο της ουσίας Του, αλλά καταφάσκει στη σωματικότητα του ανθρώ που, εν τέλει, στην ανθρωπινότητα την ίδια. Πώ ς μπορεί, κατόπιν αυτής της ενσάρκωσης, να θεωρηθεί το σώ μα μιαρό, αποκρουστικό; Ο Χριστός μέσα από την ένωση των δύο φύσεων, ξενίζει τον τρόπο της φιλοσοφικής απορίας και διακονεί το σχέδιο της θείας φιλανθρωπίας, της σωτηρίας του ανθρώ που. Καταφάσκει και δεν αντιφάσκει. Αγιάζει με τον τρόπο αυτό, την ανθρώ πινη περατότητα, κτιστότητα, όπως αυτή συναντάται, εν προκειμένω, στο ανθρώ πινο σώ μα. Το σώ μα από τάφος της ψυχής μεταποιείται σε «ναό του Αγίου Πνεύματος» (Α' Κορ. 6,19). Αγιάζεται, αφθαρτοποιείται με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, ευωδιάζει. Δεν είναι ένα ακόμη απωθημένο αλλά ένα ακόμη θαύμα. Πόσα σώ ματα αγίων διατηρούνται άφθαρτα; Πόσα ιερά λείψανα ευωδιάζουν; Πόσα από αυτά ενεργούν με θαυμαστό τρόπο σε ασθενείς;
Καμιά φορά θεωρούμε πως οι θεολόγοι είναι οι πλέον κατάλληλοι για να μιλήσουν

για τα θέματα αυτά. Αυτός ο επιπόλαιος μονοφυσιτισμός δεν χωράει εντός των τειχώ ν του ορθόδοξου πολιτισμού. Και οι ποιητές γίνονται θεολόγοι. Και οι ζωγράφοι.Ένας τέτοιος είναι και ο Γιάννης Τσαρούχης, αυτός ο «παρεξηγημένος» θεολόγος που έχοντας υψηλή την αίσθηση του ανθρωπίνου προσώ που, σημειώ νει τα εξής καταπληκτικά: «Ζωγραφίζοντας τον τελευταίο των ανθρώ πων ψάχνω να βρω τα στοιχεία του εκείνα που τον κάνουν να άξιο να ονομάζεται "υιός του Θεού". Ο κόσμος όμως δεν καταλαβαίνει και νομίζει πως μόνο οι καλλονές των κομμωτηρίων έχουν κάτι θεϊκό. Θα 'ταν βαρετό ν' ασχολείται κανείς ώ ρες να ζωγραφίσει ένα πορτραίτο , αν δεν πιστεύει ότι είναι κατ' εικόνα και καθ' ὁμοίωσιν του Θεού... Κακώ ς νομίζουν ότι οι ζωγράφοι αντιγράφουν το φθαρτό σώ μα. Και οι πιο ρεαλιστές ζωγράφοι, αν είναι καλοί, δεν μπορούν να σταθούν αν δεν συγκινηθούν βαθύτατα από το θαύμα της ενσαρκώ σεως».

***π. Ηρακλής Αθ. Φίλιος (Βαλκανιολόγος, Θεολόγος)**
Εφημέριος Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Διάβας